



CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ

HOTĂRÂREA nr. 649 din 08.09.2021

Dosarul nr. 990/2020

Petiție nr. 7915/11.12.2020

Petentă:

Reclamat:

Obiect: afirmații discriminatorii față de persoanele ce suferă de schizofrenie

I. Numele, domiciliul și sediul părților

Numele și domiciliul petentei

1.

Numele și sediul reclamat

2. la sediul USR din București, Șos. Pavel D. Kiseleff, nr.55, vila 4, sector 1

II. Citarea părților

3. În temeiul art. 20, alin. 4 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (în continuare O.G. nr. 137/2000), s-a îndeplinit procedura de citare cu solicitarea, pentru petentă, de a depune la dosar, în copie, documentele care atestă calitatea acesteia de curator al unei persoane suferinde de schizofrenie paranoidă, documentele fiind necesare pentru stabilirea calității procesuale active a petentei.

IV. Susținerile părților

Susținerile petentei

4. Prin petiția înregistrată la CNCD cu nr. 7915/11.12.2020, petenta reclamă faptul că, la data de 12 Martie 2020, reclamatul a reacționat la schimbările politice printr-o declarație de presă ce a inclus un limbaj profund ableist - **“Nu părem o clasă politică schizofrenică, care nu este atentă și nu înțelege de ce le pasă cetățenilor?”** declarația fiind recirculată în data de 9 Decembrie 2020 de televiziunile publice.

5. Petenta arată că în România trăiesc 248.000 de oameni cu afecțiuni psihice, potrivit datelor Institutului Național de Statistică, numărul fiind însă mult mai ridicat, statisticile incluzând doar persoanele raportate de medicii de familie. Mai mult decât atât, România ocupă locul 29 din 30 în ceea ce privește integrarea persoanelor cu probleme de sănătate mintală, iar potrivit unui studiu CNCD, 56% din români consideră că persoanele cu



CONSILIUL NAȚIONAL
pentru **COMBATEREA**
DISCRIMINĂRII

Piața Valter Mărăcineanu 1-3, sector 1, București

Telefon: 021-312.65.78/79 Fax: 021-312.65.85

E-mail: support@cncd.ro www.cncd.ro

dizabilități psihice sunt discriminate.

Specific, în România este estimat că schizofrenia afectează 80.000 de persoane. Una dintre cele mai dizabilitante boli psihice, schizofrenia condamnă pacienții la pierderea contactului cu realitatea, fără posibilități de tratament, ci doar de ținere sub control a simptomelor

6. Petenta arată că, în calitate de curator al unei persoane suferindă de schizofrenie paranoidă, a asistat în ultimii ani la discriminarea și abuzurile la care aceasta e supusă, atât de autorități publice, cât și în societate, existând numeroase preconcepții. Așadar, păstrând în vedere anvergura discriminării la care persoanele cu dizabilități psihice, în special cele diagnosticate cu schizofrenie, sunt supuse, retorica în spațiul public, mai ales a oamenilor politici cu influență majoră în societate, devine esențială pentru reducerea/accentuarea abuzurilor.

Prin retorica d-lui și asocierea pacienților schizofrenici cu problemele clasei politice, stigmatizarea este normalizată, sunt atașate caracteristici sociale unei condiții medicale, iar societatea primește un mesaj prin care persoanele suferinde prezintă automat trăsături imorale.

7. Petenta consideră că astfel de retorică trebuie sancționată public în vederea reducerii stigmatizării deja manifestate la scară largă și solicită ca, pe lângă aplicarea amenzii contravenționale, CNCD să dispună obligarea părții care a săvârșit fapta să publice un rezumat al hotărârii prin care se constată săvârșirea contravenției, precum și orice măsură necesară pentru înlăturarea consecințelor acestei fapte.

8. Prin punctul de vedere depus cu adresa nr. 1467/23.02.2021, petenta depune hotărârea judecătorească pronunțată în dosar nr.30445/300/2012/a1 ce-i confirmă calitatea de curator al unei persoane suferinde de schizofrenie paranoidă.

9. Prin concluziile scrise depuse cu adresa nr. 2613/06.04.2020, petenta susține că libertatea de exprimare invocată în cel de-al doilea punct de vedere al reclamatului nu include libertatea de a dezumaniza persoane vulnerabile și nu este o garanție pentru lipsa consecințelor. Reclamatul, la fel ca orice altă figură publică, poate comunica cu electoratul și se poate exprima liber de pe scena politică, dar se cuvine să o facă folosind un limbaj adecvat ce nu aduce atingere demnității persoanelor vulnerabile și să își asume responsabilitatea cu privire la limbajul discriminatoriu.

10. Intenția reclamatului de a se delimita de sensul cuvântului „schizofrenie” este nerezonabilă dintr-un simplu și universal motiv: nu există un alt sens al cuvântului în limba română în afară de cel bine cunoscut de dizabilitate psihică.

SCHIZOFRENIE, schizofrenii, s. f. Boală mintală cronică caracterizată prin slăbirea și destrămarea progresivă a funcțiilor psihice și prin pierderea contactului cu realitatea. - Din fr. schizophrenie.

Inclusiv din punct de vedere etimologic, contrar afirmațiilor neinformate și neverificate ale reclamatului, cuvântul „schizofrenie” a fost întâia oară folosit de psihiatrul Eugen Bleuler în anul 1908, alăturând cele două cuvinte grecești schizein (a împărți) și phren (minte) în vederea descrierii simptomelor bolii: o separație între personalitate, gândire, memorie și percepție .

Așadar, etimologic și lingvistic nu există cuvântul „schizofrenie” cu un alt sens în afară de dizabilitate psihică, deci nu poate fi utilizat ca adjectiv ori figură de stil.

Astfel stabilit unicul sens al cuvântului pe baza celor de mai sus, folosirea unui diagnostic medical ca insultă împotriva unor persoane ce nu au acest diagnostic devine o insultă stigmatizantă la adresa tuturor celor ce trăiesc cu această dizabilitate, un grup deja vulnerabil și protejat de legislația națională.

11. Folosirea termenului cu sens peiorativ pe o platformă publică, unde există potențialul ca milioane de oameni (reținând că discursul a fost preluat de televiziuni și presă) să privească, întărește stereotipurile conform cărora persoanele diagnosticate cu schizofrenie sunt rele, imorale, anormale și nedorite în societatea românească.

După cum demonstrează un studiu cu privire la hate-speech în România, realizat de Adina Marincea alături de Tania Chilin și finanțat din granturile Uniunii Europene, insultele și injuriile folosite la scară largă sunt frecvent legate de dizabilități: „**retardat**”, „**handicapat**”, „**cretin**” făcând toate referire la capacități mentale. Se poate observa astfel, deja, cum insultele și atacurile personale ce implică un nivel de prejudiciu față de persoanele cu dizabilități au devenit parte din vocabularul național, fiind un act discriminare indirect normalizat.

12. Pe data de 30 martie 2021, Departamentul de Stat american a publicat noul raport anual privind situația drepturilor omului în lume - iar în România constată persistența problemelor legate de tratamentul și violența îndreptate împotriva persoanelor cu dizabilități, constatând cum legile anti-discriminare nu sunt cu adevărat implementate .

13. Contextul politic invocat pe tot parcursul punctului de vedere nu scuză demonizarea persoanelor vulnerabile, iar multiplele argumente privind libertatea de exprimare nu își regăsesc sensul în contextul petiției, căci aceasta nu urmărește, ori cere, ca reclamatul să nu mai aibă dreptul de a se exprima public - petiția cere ca reclamatul să fie tras la răspundere pentru limbajul folosit și atitudinea discriminatorie față de persoanele cu schizofrenie pe care a arătat-o.

Faptul că afirmațiile nu sunt direct îndreptate către pacienții cu schizofrenie, dar le folosește diagnosticul pentru a critica o atitudine defectuoasă, tocmai lezează demnitatea celor peste 80.000 de oameni ce trăiesc zilnic cu această boală - iar așa cum și Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării subliniază, discriminarea apare sub forme multiple, nu doar ca acțiuni directe ori violențe împotriva unui grup de persoane.

Susținerile reclamatului

14. Prin punctul de vedere depus cu adresa nr. 4663/03.03.2021, reclamatul ridică excepția lipsei calității procesuale active a petentei și excepția inadmisibilității petiției formulate de către aceasta sub aspectul utilizării acestei căi în scopul restrângerii dreptului politicianilor la liberă exprimare către electorat.

15. În opinia reclamatului, conform art. 2 alin. (8) din OG nr. 137/2000, prevederile respectivului act normativ nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la liberă exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație.

16. În ceea ce privește discursul politic acuzat de către petentă, reclamatul arată că respectivul discurs a reprezentat o exercitare legitimă a dreptului la liberă exprimare, a dreptului la opinii politice pe marginea unui eveniment politic constând în refuzul unor lideri politici de a accepta desemnarea premierului României.

17. Petenta scoate din contextul momentului politic al lunii martie 2020 afirmațiile sale din perioada în care Romania era în pragul stării de urgență provocate de pandemia de coronavirus, electoratul și cetățenii țării așteptau ca politicienii să-și asume responsabilitatea guvernării într-o situație de criză și au văzut cum o parte din clasa politică a preferat să forțeze un joc politic riscant, care să dubleze criza de sănătate cu o criza politică, joc contrar unei acțiuni responsabile și rupt de realitatea pandemiei care peste câteva zile a provocat instituirea stării de urgență în România.

18. Reclamatul consideră că afirmațiile sale, prezentate pe site-ul g4media, nu au avut sub nicio formă aparența sau un înțeles discriminatoriu, fiind prezentate tendențios în petiție și în afara contextului politic real care le-a generat, nu au reprezentat un atac la adresa persoanelor suferinde de schizofrenie și au fost prezentate în media ca un atac critic lansat de un politician din opoziție la adresa clasei politice aflate în guvernare care într-o situație de criză și interes public major a acționat în disonanță cu așteptările cetățenilor.

19. Cuvântul “schizofrenici” în legătură cu clasa politică nu a fost și nu a fost folosit în înțelesul său propriu, fiind utilizat ca o figură de stil acuzatoare la adresa clasei politice, înțelesul propriu al cuvântului fiind modificat pentru a da mai multă forță expunerii legate de acțiunile politice.

Prin expresia folosită s-a pus în lumină realitatea politică resimțită de reclamat, politician în opoziție, ca fiind incorectă și defectuoasă, reprezentată de o acțiune politică ce a fost contrară dorinței electoratului și ruptă de realitatea aceluia moment.

Cuvântul “schizofrenic” a fost utilizat ca epitet cu rol de adjectiv în relație cu clasa politică pentru a pune în lumină disonanța dintre faptele politicienilor și dorințele electoratului.

20. Reclamatul consideră că nicio persoană rezonabilă care ar fi citit afirmațiile sale prezentate de site-ul g4media nu ar fi putut ajunge la concluzia că afirmațiile sunt un atac discriminatoriu la adresa persoanelor suferinde, afirmațiile fiind unele politice, într-un context al unor acțiuni politice rupte de realitatea debutului crizei pandemiei de coronavirus în România în luna martie 2020.

21. Art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (ratificată de România prin Legea nr. 30/1994) prevede în mod expres dreptul la liberă exprimare ca fundament al unei societăți democratice, libertate ce include și informații și ideile care deranjează și șochează, mai ales atunci când în cauză este un interes public major.

Contextul afirmațiilor sale, din luna martie 2020, reprezentat de criza de sănătate generată de pandemia de coronavirus suprapusă cu o criză politică în desemnarea premierului României, reprezintă un interes public vădit și major pentru întreaga populație, fiind o chestiune de interes public prioritar.

Așa cum s-a arătat în cauza CEDO Lingens vs Austria, subiectul de interes public este definit drept orice chestiune care afectează viața comunității. În opinia reclamatului, față de definirea interesului public, contextul în care au fost făcute afirmațiile se încadrează în totalitate în criteriul existenței unui subiect de interes public.

22. Reclamatul arată că afirmațiile sale nu au reprezentat un discurs intolerant la adresa persoanelor suferinde de schizofrenie, ci au fost cele ale unui politician din opoziție la adresa unei părți a clasei politice aflate în guvernare.

Afirmațiile sale reprezentau doza de critică necesară față de interesul public major la adresa politicianilor, și nu la adresa altor persoane, grup de politicieni în care se află și reclamatul, în opoziție la data afirmațiilor. Astfel, discursul său nu a urmărit și nici nu a avut drept efect restrângerea sau nerecunoașterea drepturilor persoanelor suferinde de schizofrenie, și nu a existat o acțiune politică îndreptată împotriva drepturilor sau persoanelor suferinde de schizofrenie.

23. Reclamatul subliniază faptul că, chiar și titlul sub care afirmațiile sale au fost prezentate pe site-ul g4media a fost „, **critici dure la adresa PNL**”, cu subtitlul „, **liderul USR, a criticat dur decizia lui Florin Cîțu de a-și depune mandatul de premier desemnat** , afirmațiile sale de politician în opoziție fiind percepute corect, în contextul politic critic de la acel moment, și nu ca unele îndreptate împotriva persoanelor în suferință.

IV. Cadrul legal aplicabil

24.- O.G 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare

- Ordinul nr.144/2008 privind procedura de soluționare a petițiilor și sesizărilor

- Constituția României – art. 30, alin. 6 și 7

Jurisprudență

- Hotărârea CNCD nr.92/2018, pronunțată în dosar 4A/2018

- Hotărârea CNCD nr.945/2019, pronunțată în dosar 827/2018

V. Motivele de fapt și de drept

25. Potrivit Art. 63 alin. 1 din Ordinul nr.144/2008 privind procedura de soluționare a petițiilor și sesizărilor, „Colegiul director se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care nu mai necesită, în tot sau în parte, analizarea în fond a petiției.”

26. În ceea ce privește excepția lipsei calității procesuale active a petentei, ridicată de reclamat, Colegiul director urmează să o respingă, întrucât petenta a depus la dosar hotărârea judecătorească pronunțată în dosar nr.30445/300/2012/a1 ce-i confirmă calitatea de curator al unei persoane suferinde de schizofrenie paranoidă.

Potrivit art 7 din Ordinul nr. 144/2008:

„(1) *Persoana interesată este fie persoana care se consideră discriminată și sesizează Consiliul cu privire la săvârșirea unei fapte de discriminare împotriva sa, fie una dintre persoanele prevăzute la art. 8 alin. (1) și (2) ori alte persoane care au un interes legitim în combaterea discriminării și reprezintă o persoană, un grup de persoane sau o comunitate împotriva căreia s-a săvârșit o faptă de discriminare.*

(2) *Persoanele care nu au exercițiul drepturilor lor pot fi parte dacă sunt reprezentate, asistate ori autorizate potrivit legii.*„

27. În ceea ce privește excepția inadmisibilității petiției, ridicată de reclamat, Colegiul director urmează să o respingă, deoarece, potrivit dispozițiilor art.19 alin. 2 din O.G nr.137/2000:

„ (1) *În vederea combaterii faptelor de discriminare, Consiliul își exercită atribuțiile în următoarele domenii:*

a) *prevenirea faptelor de discriminare;*

b) *medierea faptelor de discriminare;*

c) *investigarea, constatarea și sancționarea faptelor de discriminare;*

d) *monitorizarea cazurilor de discriminare;*

e) *acordarea de asistență de specialitate victimelor discriminării.*

(2) Consiliul își exercită competențele la sesizarea unei persoane fizice sau juridice ori din oficiu.

Coroborat cu art. 15 din O.G nr.137/2000, potrivit căruia „constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.,,

Rezultă că CNCD va analiza orice comportament cu potențial discriminatoriu, chiar în contextul în care se invocă dreptul la liberă exprimare al persoanei reclamate.

28. Pe fondul cauzei, Colegiul director reține următoarele:

Petenta a sesizat faptul că, la data de 12 Martie 2020, reclamatul a reacționat la schimbările politice printr-o declarație de presă ce a inclus un limbaj profund ableist - **“Nu părem o clasă politică schizofrenică, care nu este atentă și nu înțelege de ce le pasă cetățenilor?”** declarația fiind recirculată în data de 9 Decembrie 2020 de televiziunile publice.

Petenta consideră că, prin retorica d-lui și asocierea pacienților schizofrenici cu problemele clasei politice, stigmatizarea este normalizată, sunt atașate caracteristici sociale unei condiții medicale, iar societatea primește un mesaj prin care persoanele suferinde prezintă automat trăsături imorale.

29. O.G. nr. 137/2000, la art. 2 alin. 1 prevede: „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”.

Astfel se poate considera discriminare

- o diferențiere
- bazată pe un criteriu
- care atinge un drept.

În conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) în domeniu, diferența de tratament devine discriminare atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă. Instanța europeană a decis în mod constant că pentru ca o asemenea încălcare să se producă „trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că această distincție nu-și găsește nici o

justificare obiectivă sau rezonabilă”. CEDO a apreciat prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoge sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate (ex.: Fredin împotriva Suediei, 18 februarie 1991; Hoffman împotriva Austriei, 23 iunie 1993, Spadea și Scalabrino împotriva Italiei, 28 septembrie 1995, Stubbings și alții împotriva Regatului Unit, 22 octombrie 1996).

În hotărârea dată în cazul Thlimmenos împotriva Greciei din 6 aprilie 2000, CEDO a concluzionat că „dreptul de a nu fi discriminat, garantat de Convenție, este încălcat nu numai atunci când statele tratează în mod diferit persoane aflate în situații analoge, fără a oferi justificări obiective și rezonabile, dar și atunci când statele omit să trateze diferit, tot fără justificări obiective și rezonabile, persoane aflate în situații diferite, necomparabile”.

În concluzie, există o diferențiere dacă persoanele aflate în situații similare sunt tratate în mod diferențiat, sau dacă persoane aflate în situații diferite sunt tratate în mod identic.

30. Colegiul director constată că Dreptul la liberă exprimare este consacrat în legislația internă și internațională astfel:

Constituția României,

Art. 30 - Libertatea de exprimare

(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.

Articolul 10 din Convenția Europeană a drepturilor omului prevede că:

“1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.”

Libertatea de exprimare prevăzută de art. 10 al Convenției este una dintre aceste libertăți fundamentale, ce are un rol special în orice societate democratică, putând fi catalogată chiar ca una dintre garanțiile acesteia, o condiție primordială a progresului și a fericirii fiecăruia, așa cum au considerat judecătorii Curții în cauza Handyside c. Regatului Unit.

Libertatea de exprimare este atât un drept în sine, cât și un drept absolut necesar pentru realizarea altor drepturi garantate de Convenție, cum ar fi dreptul la liberă asociere, fiind totodată un drept individual, parte a libertății spirituale a fiecărui individ, dar și un drept colectiv, ce permite comunicarea cu ceilalți semeni (Frederic Sudre, Drept internațional și European al drepturilor omului).

Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi și comunica informații ori idei, fără a exista limite frontaliere ori impuse de autoritățile publice.

Exprimarea unei opinii presupune, în concret, exprimarea unei judecăți de valoare, ceea ce are o importanță deosebită sub aspect probator, deoarece, așa cum a decis Curtea în jurisprudența sa -cauza De Haes et Gijssels c. Belgiei - (mai ales raportat la libertatea presei), exactitatea judecăților de valoare nu poate fi demonstrată așa cum pot fi demonstrate faptele concrete, iar a pretinde o asemenea probă ar duce inevitabil la o îngrădire nepermisă a libertății de opinie.

31. Art. 70 din Codul civil prevede: „Dreptul la liberă exprimare - (1) Orice persoană are

dreptul la libera exprimare.”

Iar potrivit art. 75 alin. (2) C. civ. „Exercitarea drepturilor și libertăților constituționale cu bună-credință și cu respectarea pactelor și convențiilor internaționale la care România este parte nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute în prezenta secțiune”.

Buna-credință în exercitarea drepturilor și libertăților constituționale se interpretează coroborat cu respectarea pactelor și a convențiilor internaționale la care România este parte, precum și cu jurisprudența curților cu atribuții în verificarea respectării acestora, normă care este concordantă cu prevederile art. 20 din Constituție:

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.,,

Declarația Universală a Drepturilor Omului stipulează, în Articolul 19 „Dreptul la libertatea opiniilor și exprimării”:

„Orice om are dreptul la libertatea opiniilor și exprimării; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum și libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei prin orice mijloace și independent de frontierele de stat.,,

32. Exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități, astfel încât este de dorit să fie evitate afirmațiile care offensează în mod gratuit fără a duce la un progres al relațiilor umane.

33. Colegiul este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportată la aprecierile reclamatului, obiect al prezentei sesizări. Analiza urmărește să stabilească dacă în acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și, în consecință, se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit.

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie

-să fie prevăzută de lege (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),

-să urmărească un scop legitim,

-să fie necesară într-o societate democratică și

-să fie proporțională cu scopul urmărit (Corneliu Bârsan, Convenția europeană a drepturilor omului, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801).

Ingerința să fie prevăzută de lege

34. Prima cerință, cea a existenței unei prevederi legale, care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000. Totuși, apreciem că aceste texte de lege trebuie coroborat cu art. 2. alin. (8) din O.G. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Apreciem că ambele texte normative sunt previzibile și accesibile,



deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

Ingerința să urmărească un scop legitim

35. Raportat la scopul legitim urmărit prin posibila ingerință a statului în libertatea de exprimare se urmărește protejarea demnității umane a tuturor cetățenilor din România. Pentru a se produce o atingere, încălcare a demnității umane, ca drept constituțional protejat, declarațiile, obiect al prezentei petiții, ar trebui să întrunească elementele:

-un comportament manifestat în public, având caracter de propagandă sau de instigare la ură,

-ori un comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptate împotriva unui persoane sau unui grup de persoane, potrivit art. 15 din O.G. 137/2000, republicată.

36. Colegiul director constată că primele două condiții (să existe o prevedere legală și să se urmărească un scop legitim) pentru a fi acceptată o ingerință a statului sunt îndeplinite.

Necesitatea ingerinței

37. Rămâne de competența Colegiului director să stabilească dacă interferența în libertatea de exprimare „este necesară într-o societate democratică”.

În acest demers, Colegiul director analizează dacă există motive „relevante și suficiente” care să justifice ingerința în libertatea de exprimare din perspectiva unei „nevoi imperioase” („pressing social need”).

38. Identificarea unei „nevoi imperioase”, respectiv necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită într-o manieră convingătoare, iar autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei “nevoi imperioase” susceptibile de o anumită marjă de apreciere (Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, Vol. I., Ed. All Beck, București, 2005, pag. 801.)

39. În conformitate cu principiul subsidiarității, statele membre dispun de o „margine de apreciere” în stabilirea limitării libertății de exprimare. Autoritățile statelor membre au un contact direct și permanent cu realitățile sociale și sunt primele care se pronunță asupra existenței unei „nevoi sociale presante”. Marginea de apreciere se va stabili potrivit standardelor minime ale CEDO. (vezi Handyside v. United Kingdom par. 48 și par. 49).

Elemente luate în considerare la stabilirea necesității ingerinței statului în libertatea de exprimare

40. În scopul de a determina dacă clipul obiect al prezentei sesizări constituie un discurs de denigrare la adresa femeilor, Colegiul va examina: obiectivul urmărit de către partea reclamată, contextul în care a avut loc, conținutul afirmațiilor, rolul în societate al persoanei, autor al afirmațiilor.

Obiectivul urmărit de reclamat

41. Obiectivul urmărit de reclamat este important: În acest punct, Colegiul director nu

analizează intenția de a discrimina a părții reclamate, acest aspect nu are relevanță în stabilirea unei fapte de discriminare.

Rolul, poziția autorului declarației

42. Rolul, poziția autorului declarației, obiect al plângerii, este determinant din perspectiva analizei limitei libertății de exprimare.

43. Partea reclamată este un om politic, Președinte USR. Acest rol are importanță din perspectiva caracterului fundamental al jocului liber al dezbaterii politice într-o societate democratică.

„Libertatea de exprimare este prețioasă pentru orice persoană, dar în mod deosebit are un caracter indispensabil pentru persoanele alese în funcții de demnitate publică, pentru partidele politice și pentru membrii acestora, deoarece ei îi reprezintă pe cei care le dau votul, răspund preocupărilor acestora și le apără interesele“ (Incal v. Turkey par. 46, a se vedea Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, comentată și adnotată, vol. I, pag. 750, pct. 66). Ingerința în limitele libertății de exprimare a unei persoane aflate în funcție de demnitate publică induce responsabilități deosebite instituțiilor statului.

44. Colegiul director apreciază că afirmațiile părții reclamate nu sunt de natură a atinge o limită prin care să se încalce un drept fundamental, încât dreptul la libertatea de exprimare să devină secundar.

45. Una din principalele caracteristici ale democrației constă în posibilitatea pe care ea o oferă de a rezolva prin dialog, fără a se recurge la violență, problemele pe care le are de soluționat un stat, chiar și atunci când acestea sunt extrem de dificile sau stânjenitoare, iar democrația se ”hrănește” din libertatea de exprimare”. (ibidem, pct. 66). Marginea de apreciere a statelor este semnificativ redusă (îngustă) atunci când autorul afirmațiilor este o personalitate, opiniile formulate având un larg impact.

46. Totuși, o ingerință a statului în această speță, prin constatarea și sancționarea faptei ca fiind o formă de discriminare, deci limitarea libertății de exprimare, ar constitui un exces, o limitare nejustificată, o măsură neproportională în raport cu pericolul social al faptei și cu scopul urmărit. O ingerință a statului ar fi fost justificată dacă ar fi existat orice element de incitare expresă la ură pe criteriul libertății de conștiință.

47. Reiterăm faptul că este esențial pentru persoanele publice ca, atunci când se exprimă în public, să manifeste o responsabilitate corespunzătoare poziției lor.

Colegiul apreciază că, în speță, afirmația nu reprezintă o manifestare denigratoare la adresa persoanelor care suferă de schizofrenie.

Contextul în care a fost făcută afirmația

48. Comportamentul a fost unul public (site-ul g4media fiind accesibil tuturor), și exprimă opinia reclamatului cu privire la comportamentul pe care ar trebui să îl aibă politicienii față de nevoile cetățenilor pe care îi reprezintă.

49. Astfel, Colegiul nu poate decât să constate faptul că nu există elemente pentru o ingerință a statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare.

Modul în care au fost făcute afirmațiile

50. Art. 15 al OG nr. 137/2000 stabilește: "Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.,,

51. Potrivit conținutului ei, declarația este una politică, o poziție într-un subiect de interes public: comportamentul unor politicieni.

De asemenea, Colegiul director constată că, în speță, nu există niciun element de incitare împotriva unor cetățeni pe baza criteriului de dizabilitate. Nu suntem în prezența unui „pericol evident și prezent„ (clear and present danger), existând posibilitatea de reacție publică la adresa declarațiilor părții reclamate.

Concluzii

52. Colegiul director reiterează faptul că libertatea de exprimare constituie valoarea fundamentală a unei societăți democratice și plurale. Din această perspectivă, libertatea de exprimare are un rol substanțial în rândul drepturilor fundamentale cuprinse în Constituție și constituie trunchiul comun pentru exercitarea drepturilor fundamentale din sfera comunicării. În această sferă se includ: dreptul la libertatea presei, dreptul la libera exprimare a creațiilor artistice sau cele din zona literaturii, libertatea de predare a științei și libertatea creației. De asemenea, de acest trunchi comun se leagă și libertatea conștiinței, a religiei și libertatea de întrunire. Acest grup de drepturi asigură participarea avizată a cetățeanului la procesele sociale și politice. Exprimarea liberă a opiniilor și credințelor, chiar și a celor nepopulare sau atipice, reprezintă condiția fundamentală a existenței unei societăți vii și capabilă de dezvoltare.

53. În nenumăratele decizii asupra libertății de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că acest drept „acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și acele care șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței, spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică. (CEDO, Lingens c. Austriei,).

54. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, într-o formulă care este preluată aproape ca o clauză de stil în toată jurisprudența sa subsecventă în materie, că “libertatea de exprimare, garantată de art.10 parag.1, constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului societății și împlinirilor personale. Subiect al paragrafului 2 al Articolului 10, Libertatea de expresie include „nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență [de opinia publică] ori considerate inofensive, dar și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.” (CEDO, între altele, Lingens vs. Austria, Oberschlick vs. Austria, Sunday Times vs. U.K., Observer și Guardian vs. U.K., Castells vs. Spania, Thorgeirson vs. Islanda, Jersild vs. Danemarca, Goodwin vs. U.K.).

Exprimarea unei opinii presupune, în concret, exprimarea unei judecăți de valoare, ceea ce are o importanță deosebită sub aspect probator, deoarece, așa cum a decis Curtea în jurisprudența sa -cauza De Haes et Gijssels c. Belgiei - (mai ales raportat la libertatea presei), exactitatea judecăților de valoare nu poate fi demonstrată așa cum pot fi demonstrate faptele concrete, iar a pretinde o asemenea probă ar duce inevitabil la o îngrijire nepermisă a libertății de opinie.

55. Raportat la obiectul cauzei, se induc următoarele concluzii:

- comportamentul a fost unul public (site-ul g4media fiind accesibil tuturor), și exprimă opinia reclamatului cu privire la comportamentul pe care ar trebui să îl aibă politicienii față de nevoile cetățenilor pe care îi reprezintă.

- nu au fost făcute afirmații care să aibă ca scop sau care să vizeze atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva petentului și legate de apartenența acestuia la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia, potrivit art.15 din O.G nr.137/2000.

56. Trebuie avute în vedere stereotipurile, atât cele pozitive, cât și cele negative, atât de către societate în general cât și de către persoanele publice, rolul acestora fiind deosebit de important în formarea unei societăți care își respectă toți semenii săi, fără niciun fel de deosebire.

57. Pentru considerentele de mai sus, având în vedere obiectivul urmărit de către partea reclamată, conținutul articolelor, contextul în care a avut loc, rolul în societate a persoanei, autor al afirmației, Colegiul director constată că faptele sesizate nu întrunesc elementele constitutive ale art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată și se încadrează în limitele libertății de exprimare.

58. Cu toate acestea, Colegiul director recomandă ca, pe viitor, să se evite exprimări care pot aduce atingere demnității unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități, ori să creeze o atmosferă de intimidare, ostilă, degradantă, umilitoare sau ofensatoare, îndreptată împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu unanimitatea membrilor prezenți la ședință,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Nu se întrunesc elementele constitutive ale faptei de discriminare, potrivit art. 2 alin. 1 coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (fapta se încadrează în limitele libertății de exprimare).
2. Colegiul director recomandă ca, pe viitor, să se evite exprimări care pot aduce atingere demnității unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități, ori să creeze o

atmosferă de intimidare, ostilă, degradantă, umilitoare sau ofensatoare, îndreptată împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități.

3. O copie a prezentei hotărâri se va comunica părților:

a). b).– Președinte USR - la sediul USR din București, Șos. Pavel D. Kiseleff, nr.55, vila 4, sector 1.

VI. Modalitatea de plată a amenzii:

Nu este cazul.

VII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată în termenul legal de 15 zile potrivit O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ la instanța de contencios administrativ.

Membrii Colegiului Director prezenți la ședința de deliberări desfășurată în data de 08.09.2021 au fost: ASZTALOS CSABA FERENC – Membru, HORIA GRAMA – Membru, HALLER ISTVÁN – Membru, LAZĂR MARIA – Membru, MARIA MOȚA – Membru, OLTEANU CĂTĂLINA – Membru

Prezenta hotărâre va fi comunicată în baza Ordinului Președintelui CNCD nr. 138 din 24.03.2020.

**ASZTALOS CSABA FERENC
Membru Colegiul Director,
Președinte CNCD**

Data redactării: 09.09.2021

Redactată și motivată: M.M. și M.M

Notă: Hotărârile emise de Colegiul Director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării potrivit prevederilor legii și care nu sunt atacate în termenul legal, potrivit O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii 554/2004 a contenciosului administrativ, constituie de drept titlu executoriu.